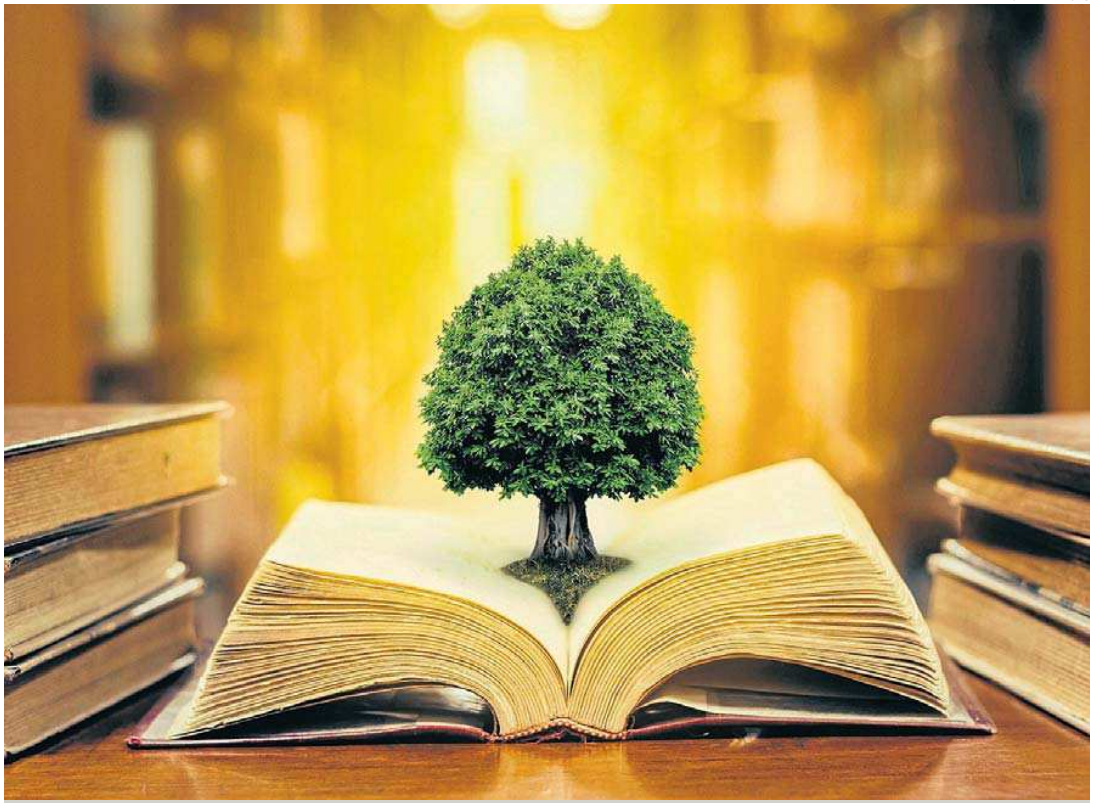
ara
Ara
Cataluña
21/11/26
Pr: Diaria
Tirada: 12.633
Dif: 9.024
Cod: 187477643
Pagina: 37
Secc: OTROS Valor: 33.240,89 € Area (cm2): 791,6 Ocupac: 86,96 % Doc: 1/1 Autor: Xavier Roqué Num. Lec: 71000

GETTY IMAGES

No hi ha ciència sense humanitats, ni humanitats sense ciència.

Els grans reptes del món no entenen de disciplines

Qüestions actuals urgents com l'emergència climàtica i la salut global necessiten les dues matèries entrellaçades

Xavier Roqué

En un article recent a l'ARA, *Per què la ciència necessita més que mai les humanitats*, el científic i escriptor Salvador Macip argumentava que la ciència i la tecnologia haurien de treballar "braç a braç" amb les humanitats per evitar que el "capitalisme salvatge" acabi destruint la vida i el planeta, però l'absència de les ciències als graus humanístics i la presència testimonial de les humanitats als graus en ciències ho impedeixen. Per a Macip, una de les "honroses excepcions" a aquesta indiferència mútua seria la ShanghaiTech University, que compta amb un institut d'humanitats que col·labora amb els instituts científics de la mateixa universitat.

Com a físic i historiador no puc estar més d'acord que les ciències i les humanitats han de treballar plegades, i que això requereix canvis profunds en el sistema educatiu. En canvi, discrepo sobre l'existència de l'esvoranc que les separaria i sobre la mena de col·laboració que podrien establir. Sota l'influx nefast de l'escriptor britànic Charles P. Snow, autor de *Les dues cultures i la revolució científica*, la qüestió es planteja massa sovint en termes de cultures antagòniques que haurien de conèixer-se millor: els científics haurien de llegir Shakespeare i els literats haurien de conèixer la segona llei de la termodinàmica (per posar l'exemple de Snow). El discurs tecnocràtic i antihistòric de les dues cultures ha propiciat laments recurrents i apropaments efímers que no han tingut cap efecte sobre un sistema educatiu dividit en àmbits de coneixement estancs. Dècades després de la publicació del text de Snow, és hora que anem més enllà.

Més enllà de les dues cultures

Podríem començar per reconèixer que les ciències i les humanitats s'han articulat i s'articulen de les maneres més diverses. Les qüestions actuals més urgents, des de l'emergència climàtica fins a la relació entre humans i màquines o la salut global, no en saben res, de cultures acadèmiques enfrontades. Un article del 2023 a la revista *Nature* sobre la relació entre l'estabilitat del sistema Terra i el benestar humà, sostenia que només una proposta que integri les ciències naturals i socials podrà fer front a la crisi actual, perquè les transformacions sistèmiques necessàries afecten simultàniament la justícia, l'economia, la tecnologia i la cooperació. Aquesta interrelació sistèmica, molt evident en els problemes presents, té una dimensió històrica. Einstein va confessar que sense les seves lectures filosòfiques (Hume, Mach) mai no hauria arribat a formular la teoria de la relativitat. Les ciències i les humanitats s'han constituït mútuament al llarg de la història i mai no han deixat de fer-ho.

Ens cal reconèixer, també, que aquests encreuaments múltiples són de fa temps objecte d'estudi per part de disciplines acadèmiques que analitzen les dimensions social, cultural i política de la ciència aplicant-hi els potents instruments crítics propis de les ciències humanes i socials. La història, la filosofia i la sociologia de la ciència, els estudis socials sobre la ciència i la tecnologia, les humanitats ambientals... són àmbits de recerca i de docència consolidats en molts sistemes universitaris, també al nostre. El raonament filosòfic, la perspectiva hi-

Històricament ciències i humanitats han estat entrellaçades, tot i que el sistema educatiu les separi

tòrica, el sentit estètic, la reflexió ètica o la capacitat discursiva, habilitats que es conreen a les facultats de lletres, han desenvolupat un paper crucial en el desenvolupament i la comprensió de les ciències, que al seu torn han transformat històricament les disciplines humanistes.

El mur és al sistema educatiu

La falla que aparentment separa les ciències i les humanitats, doncs, és producte d'un sistema educatiu que ignora i exclou els espais fèrtils on els diferents sabers i coneixements s'entrellacen. No cal construir ponts ni passeres, sinó parar atenció i tenir cura d'aquests espais. En paraules dels editors de l'informe de la xarxa GUNi (Global University Network for Innovation) dedicat a les relacions entre la ciència, la tecnologia i les humanitats, David Bueno, Josep Casanovas, Marina Garcés i Josep M. Vilalta, no es tracta de "creuar o unir disciplines, sinó de redibuixar el mapa dels coneixements per promoure les sinergies indispensables i estimular-ne el creixement".

El principal obstacle al conreu d'aquests espais indisciplinats és la resistència de les disciplines més consolidades. L'aleshores editor de la revista *Science*, Holden Thorp, raonava en un editorial del 2024 la necessitat d'instruir els estudiants de ciències "en el funcionament de la ciència" per recuperar la confiança pública en el coneixement científic. La idea genera prou consens... fins que no es prova de materialitzar-la, perquè de fet implica obrir uns plans d'estudis "saturats de coneixements bàsics" a coneixements igualment necessaris que no formen part del mateix àmbit especialitzat. Per a Thorp, químic, "és urgent que els científics facin concessions pel bé comú en la seva manera d'ensenyar".

A Catalunya hi ha una activitat molt destacada en aquests àmbits comuns a les ciències i les humanitats, construïda al llarg de dècades i amb una forta projecció internacional. Des de fa cinc anys la UAB coordina un grau pioner en ciència, tecnologia i humanitats en què participen facultats de ciències, biociències i filosofia i lletres, i que té com a referents graus anàlegs en universitats com la de Cambridge, Stanford o la Sorbona. No cal anar a Shanghai per trobar exemples de col·laboració productiva entre les ciències i les humanitats.

Xavier Roqué és físic i historiador de la ciència, professor de la UAB i investigador de l'Institut d'Història de la Ciència.